

Міністерство освіти та науки України
Національний університет харчових технологій

**Міжнародна наукова конференція,
присвячена 130-річчю
Національного університету
харчових технологій**

**«Нові ідеї в харчовій
науці – нові продукти
харчовій промисловості»**

13-17 жовтня 2014 року

Київ НУХТ 2014

Назви страв української національної кухні: етимологічний аспект

С.А.Яременко, О.Б.Дубінська

Національний університет харчових технологій

Україна славиться своєю національною кухнею, яка створювалася протягом багатьох століть, багата на традиції, вирізняється розмаїттям страв та їх високими смаковими й поживними властивостями. Українські борщі і пампушки, вареники і галушки, ковбаси і печеня, напої з фруктів і меду відомі в усьому світі [1,3]. Кулінарія України налічує сотні рецептів, що характеризуються простотою приготування і неповторними смаковими якостями, ароматом, соковитістю. Однак у всі часи люди не надто цікавились, звідки пішли назви відомих на увесь світ слів: борщ, вареники, пампушки, налисники та інші.

Етимологія — це розділ порівняльно-історичного мовознавства, який вивчає походження слів мови; сукупність прийомів дослідження, спрямованих на з'ясування походження слова, а також сам результат цього з'ясування [2, с.8].

Етимологізувати – означає встановлювати істинне, основне значення слова, тобто це пошук того основного слова, від якого пішло шукане слово. Процес становлення цих зв'язків називають науковим аналізом, а його результати – науковою етимологією.

Народна етимологія – це розділ етимології, який розглядає процес переробки та запозичення слова за зразком близького за звучанням слова рідної мови, встановлення між ними семантичних зв'язків на основі зовнішніх, випадкових звукових збігів, без врахування реальних фактів їх походження. Наприклад, лексема *борщ* виступає із загальним значенням, оскільки для конкретизації різновидів страви використовують словосполучення *зелений* або *щавлевий борщ* – «борщ із щавлю», *червоний* – «борщ зі столового буряка та капусти», *кислий борщ* – «борщ із квашеної капусти». Отже, як бачимо, назви борщу мотивовані назвами основного продукту, який використовували для приготування (щавлевий, буряковий, лободяний), кольором (червоний, зелений) або смаковими якостями (кислий, пісний). Етимологи виводять аналізоване слово *борщ* з псл. *bъršъ< *bъrstjъ «борщівник» (ботанічна назва) [1, с. 81].

У святкові дні обов'язковою є страва, яка має назву налисники. Назва є дериватом применника *на* та основи іменника *ліса* «дерев'яна решітка». У слові знайшов відображення давній спосіб випікання борошняних виробів на дерев'яних решітках, які вміщувались у печі над жаром, а пізніше на колосникових решітках [1, с. 49].

Отже, народне харчування – це важливий елемент не лише матеріальної, а і мовної культури. Продукти, методи та способи приготування їжі, звичаї та традиції – все це вплинуло на творення назв, термінів, які стали звичайним явищем в українській етимології та лінгвістиці.

Література

1. Доцяк В.С. Українська кухня/ В.С.Доцяк. –Л.: Оріяна-Нова,1998. - 567с.
2. Введенская Л. А. Колесников Н.П. Этимология : учебное пособие / Л.А. Введенская, Н. П. Колесников. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 338 с.
3. Абаев В.И. О принципах этимологического словаря // В.И.Абаев. Вопросы языкознания. Москва, 1952. - №5. – С. 233-236.